

RANNANIIDUD ON MÄRGALAD

Rannaniidud on poollooduslikud kooslused ehk pärandkooslused, nende teke ning tulevik on tihedalt seotud inimtegevusega – niitmise ja karjatamisega.

MIS ON RANNANIIT?

Rannikuvöönd on kahe erineva keskkonna – ranniku ja mere koostoimeala. See on äärmiselt dünaamiline tsoon, kus võib leida väga erinevaid kaldatüüpe nagu rändluiteid, liivarandu, kiviseid kaldaid või pankrannikut. Madalatele mudastele kallastele kujunevad mõõduka inimõju tagajärjel rannaniidud.

Rannaniitudeks nimetatakse madalaid rohttaimedega kaetud ja suures osas üleujutatavaid randu. Rannaniite iseloomustab soolalembene taimeistik ning mitmekesine ja rikkalik linnustik.

Kõre ja teiste kahepaiksete jaoks on olulisteks madalad lombid, mis jäävad merevee mõjualalt kaugemale – need lombid on magedama veega ning sinna ei satu üleujutuse ajal kalu. Kalade elamist rannaniidu lompides takistab ka see, kui lomp on piisavalt madal, et suvel ära kuivada. Kahepaiksetele on oluline, et lombid oleksid madalate servadega – see hõlbustab nende paljunemist.

VÄÄRTUSLIK KESKKOND

Rannaniitude madal reljeef võimaldab paljude väikeveekogude (soonekohad, sonnid, lombid) teket. Range kaitse all olevad linnuliigid niidurüdi, tutkas ja mustsaba-vigle on seotud selliste märgade rannaniitudega, millel on kõrge veetase (põhjavee tase mais ja juuni alguses kuni 30 cm maapinnast). Nii niidurüdi kui tutkas on sõltuvad rannaniidulompidest ja sonnidest, mis kuivavad järk-järgult mai lõpus ja juunis. Niiskus parandab lisaks punajalg-tildri, suurkoovitaja, kiivitaja, naaskelnoka, liivatülli ning tikutaja toitumisvõimalusi. Erinevate kahlajaliikide kõrgem arvukus tagab ka ohustatud tutkale ning niidurüdiile turvalisemad pesitsustingimused. Ka mitmetele kahepaiksetele (kõre, rohukonn, rabakonn, tähnikesilik) on kudemiseks oluline just madalaveeliste lompide olemasolu niidu kõrgemates, mere poolt vähemmõjutatud osades.

Tutkale, rüdiile ja teistele kahlajatest lindudele on oluline, et niidu pinnas oleks märg ja seal leiduks laialdaselt mudaseid lombiservi, millest otsida toitu. Kahlajatele on oluline ka see, et rannaniidu merepoolne serv oleks võimalikult lai mudane ala, mis on vaba pilliroost, sest just seal leiavad kahlajad oma toiduobjektid – pehmes mudas elavad selgrootute vastsed ja valmikud.

KUIVENDATUD KESKKOND

Paljud Eesti rannaniidud on ajalooliselt olnud märjemad kui täna, kuna rannaniite on läbi aegade kuivendatud, et tagada heina parem juurdekasv ning soodsamad niitmistingimused. Kraavitamise tagajärjel on suurel osal meie rannaniitudest looduslik veerežiim rikutud ning rannaniidud, eriti nende kõrgemad, mereveest vähemmõjutatud osad, on liiga kuivad, et tagada soodsad elutingimused mitmetele tänaseks ohustatud liikidele.

Kraavide olemasolu rannaniidul iseenesest ei tähenda otseselt, et rannaniit pole esinduslik. Samas mõjutavad kraavid rannaniitude loomulikku hüdroloogiat – kraavitamise tulemusena liigub rannaniidul olev vesi kiiresti kraavidesse, kust see edasi merre voolab. Kuna rannaniitude kuivendamise üheks eesmärgiks oli omal ajal ka parema heinakasvu tagamine, siis on praegugi rannaniitude kraavitatud osa kõrgema rohustuga ning võivad olla kehvemini karjatatud kui märjemad alad niidul. Seetõttu ei tohi uusi kraave rannaniitudele rajada ja olemasolevaid kraave süvendada.

MIDA ME SAAME TEHA?

Rannaniidul, millel esinevad kraavid, tuleb kaaluda kraavide kinni ajamist, madalamaks tegemist või kraavide suudmete ümberehitamist mitmeharuliseks või madalaks lombiks. Vanad kraavid, mis pole enam kuivendussüsteemi osad, tuleks sulgeda. Oluliste põllumaa kuivendamiseks vajalike kraavide puhul tuleks püüda nende kaldaid kujundada laugemaks ning tagada kariloomade ligipääs kraavidesse, mis omakorda aitab kallaste laugemaks muutumisele kaasa. Konkreetsete tööde tegemiseks tuleb uurida kraavi mõju niidule ning leida lahendused, mis soodustaks rannaniidu elustikku, kuid ei tekitaks rannaniidust välja jäävatel põllu- või aiamaadel liigniiskust.

Rannaniidul leiduvate või seal taastatavate madalate lompide juures tuleb tähelepanu pöörata sellele, et lombid oleksid kas karjatamise või niitmise abil hoitud avatud ja madalmurusena. Kui karjatamiskoormus on liiga madal, hakkavad nõgudes ja lohkudes kasvama tarnad, mida kariloomad meelsasti ei söö. Nii ladestub surnud taimede kiht aasta-aastalt ning madalad veesilmad ummistuvad, mudastuvad või kuivavad sootuks.

Kontaktandmed:
Eestimaa Looduse Fond
Lai tn 29, Tartu
+372 7 428 443
elf@elfond.ee
www.elfond.ee

Teostus: Upplandsstiftelsen 2012, tekst: Eestimaa Looduse Fond, fotod: Mati Kose, Kaia Lepik